

Dergimizin 5. sayısında yayınlanan Şeyda ALGAÇ'a ait "Kastamonu Beldesinde, 879 (1474) Tarihinde, Hoşkademoğlu Ali Tarafından İstinsah Edilip, Tezhiplenen Bir Kur'an-ı Kerim" başlıklı makalenin son sayfasında dizgi hatası yapıldığından dolayı dipnotların verilisinde bir hata oluşmuştur. Böyle bir hata sebebiyle yazardan ve siz değerli okuyucularımızdan özür diler, doğabilecek benzer hatalardan dolayı hoşgörünüze sığınırız (Düzeltilmiş sayfalar aşağıdadır).

Yayın Kurulu

Ünvan sayfası kaydı olmayan eserin, 2. cildinin 538b sayfasındaki ketebe kaydında nüshanın, Kastamonu beldesinde 879 yılı recebinin evvelinde (1474) Hoşkademoğlu Ali tarafından istinsah edilip tezhiplendiği belirtilmiştir. Nüshanın muhtelif sayfalarında, Konya Mevlana Müzesi'nin mührü bulunur.

Eserin, vişne çürüğü renkli, miklepsz ve yıpranmış deri cildinin ön yüzüne, mekik şeklinde, salbekli dilimli bir şemse yerleştirilmiştir. Şemsenin merkezinde, dört bölümlü kapalı form oluşturan bir pafta bulunur. Paftanın içine kıvrıkdallar üzerine rumiler, dışına ise yine kıvrıkdallar üzerine hatalar ve yapraklar yerleştirilmiştir. Arka yüzde yuvarlak, dilimli bir şemse bulunur. Şemsenin merkezine geçme motifleriyle tezyin edilmiş yuvarlak bir pafta yerleştirilmiş, paftanın dışında da 16 dilimli, simetrik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyonda kıvrıkdallar üzerine rumiler yerleştirilmiş, rumilerin arasına da yine kıvrıkdallar üzerine hatalar ve yapraklar konulmuştur.

1b-2a sayfasındaki serlavha tezhibinde sayfa üçe ayrılmış, orta bölümde kare, karenin alt ve üstünde yatay dikdörtgen paftalar oluşturulmuştur. Ortada kalan kare bölüm yazı alanı olarak kullanılmış, yazıların zeminine altınla hafif bir tarama yapılmış, kare alanın dışına ise geçme motifli, altın zeminli bir bordür geçirilmiştir. Kare bölümün alt ve üstünde bulunan dikdörtgen paftalara siyah tahrirli beyaz kufiyle yazı yazılmış, zemin kıvrıkdallar üzerine yerleştirilmiş, altın rumilerle süslenmiş, lacivertle renklendirilmiş ve yazılı bölüm her iki tarafta yatay olarak tepelik şeklindeki paftalarla nihayetlendirilmiştir. Yazının bulunduğu paftanın dış köşelerinde kalan alan ise altın zemin üzerine siyah küçük yapraklarla doldurulmuştur. Kare ve dikdörtgen paftaların dışına lacivert zeminli, kalın bir bordür geçirilmiş, bordürde altın kıvrıkdallar üzerine alternatif olarak altın-turuncu ve beyaz çiçekler yerleştirilmiştir. Lacivert zeminli bordürün dışında altın zeminli geçme

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü.

motifli bir bordür bulunur. En dışta ise lacivert zeminli kalın bir bordür vardır. Bu bordüre kapalı form oluşturan beyaz rumiler dikey olarak yerleştirilmiş, oluşan kapalı formların zeminleri alternatif olarak yeşil ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kapalı formların arasına kıvrıkdallar üzerine altın rumiler yerleştirilmiş, bordür en sonda hafif silinmiş lacivert tığlarla sonuçlandırılmıştır (Resim 1).

Eserin tüm sayfalarında sayfa siyah tahrirli altın cetvellerle yatay olarak beş bölüme ayrılmış, birinci, üçüncü ve beşinci bölümlere sülüsle tek satır, ikinci ve dördüncü bölümlere nesihle üçer satır yazılmıştır. İkinci ve dördüncü bölümlerin her iki tarafına dikey olarak dikdörtgen paftalar yerleştirilmiş bunlar süsleme alanı olarak kullanılmıştır (Resim 2).

Sayfaların iç kısmına bakan dikdörtgen paftalara zayıf bir işçilikle kıvrıkdallar üzerine küçük hatalı ve yapraklar yerleştirilmiş, bunlar alternatif olarak pembe ve sarıyla renklendirilmiştir. Desenlerin çoğu kalıpla tek tip olarak hazırlanmış, ancak bazı sayfalarda küçük değişiklikler yapılmıştır. Örneğin eserin 11a-20b sayfaları arasındaki bazı paftalara dikey eksen üzerine tek kökten çıkan sarı çiçekler yerleştirilmiştir. 71a-71 b ile 80a-91b arasındaki sayfalarda çiçekler beyaz bırakılmış, zemin sarı ve vişneçürüğü ile renklendirilmiştir. 223a-232b arasındaki süslemelerde ise kıvrıkdallar üzerine siyah tahrirli altın çiçekler yerleştirilmiştir (Resim 2).

Sayfanın dış kenarlarına bakan dikdörtgen paftalara lacivert tığlarla sonuçlanan lacivert zeminli daireler yerleştirilmiş, dairelerin içlerine ise bazı sayfalarda kıvrıkdallar üzerine rumiler, bazı sayfalarda ise küçük yapraklar konulmuştur. Çeşitlilik yaratmak için 227a-227b ve 228a sayfalarında, dairelerin zemininde alternatif olarak bazan kırmızı bazan siyah kullanılmış, tığlar kırmızı ile renklendirilmişlerdir. 323a-332b ile 366b-369a ve 382a-400b sayfaları arasında ise lacivert zeminli dairelerin tığları farklı şekillerde değerlendirilmiştir.

Sure başları, siyah tahrirli altın sülüsle yazılmış, yazı zemini pembe kafeslerle süslenmiş, hareketlerin bazıları lacivertle belirlenmiştir. Ancak 273 b'deki sure başı farklı uygulanmıştır. Siyah tahrirli altın sülüsle yazılan sure ismi, lacivert zeminli dilimli bir pafta içine alınmış, kıvrıkdallar üzerine yerleştirilmiş altın rumilerle süslenmiştir. Paftanın dışında kalan köşeler ise beyaz zemin üzerine küçük siyah çiçek ve yapraklarla doldurulmuştur (Resim 3).

Durak yerlerinde, ayrıntıları kırmızı ve lacivertle belirlenmiş altın noktalar kullanılmıştır. Hizib, secde ve aşır yerleri yazıyla belirtilmiştir.

538 b'deki ketebe sayfasında, metin sadece alt köşeleri dilimli bir pafta içine siyah tahrirli altın sülüsle yazılmıştır. Yazı zeminde pembe kafesler üzerine lacivert üç noktalar

ve kıvrıkdallara yerleştirilmiş siyah tahrirli altın hatalı ve yapraklar kullanılmıştır. Dilimli paftanın alt köşelerinde kalan alanlara ise kıvrıkdallar üzerine siyah tahrirli altın hatalı ve yapraklar yerleştirilmiş, hatalı ve yaprakların ayrıntıları kırmızı ile belirlenmiş, lacivert renkli zeminde beyaz üç noktalar kullanılmıştır (Resim 4).

Ketebe kaydı, yazmanın istinsah edildiği tarihi, beldeyi ve sanatçı ismini verdiği için eserin belge değeri artmaktadır. Her ne kadar bir kayıt bir beldenin sanat merkezi olduğunu göstermese de önemli bir ipucu oluşturabilir.

Eserin tezhipleri çağdaşı diğer yazmalarla özellikle İstanbul sarayında üretilen yazmalarla karşılaştırıldığında kompozisyon, motif ve renk açısından bazı benzerlikler görülebilir (Resim 5). Ancak tezhiplerin sanat değeri İstanbul'da üretilenler kadar yüksek değildir. Eseri, istinsah eden hattat tezhiptir ki bu, sanat kalitesinin düşmesine sebep olan etkenlerden birisidir. Niğde'li Muhammed bin Kutluğ¹⁶ ve Ahmed bin Hacı Mahmud el-Aksarayı¹⁷ de Anadolu'da yaşamış, istinsah ettiği esere aynı zamanda tezhip de yapan bilinen diğer sanatçılardır. 13.yy. sonu ile 14.yy. boyunca Mevlevi çevrelerinde hazırlanan üstün kaliteli yazmalarda ise hattat ve tezhip sanatçıları genellikle ayrı ayrı kişilerdir ve bu uzmanlaşma üretilen eserlerin sanat kalitesinin artmasını sağlamıştır.

Nüshanın, ünvan sayfası kaydı olmadığından kimin okuması için veya kimin koruyuculuğunda hazırlandığını tespit etmek mümkün değildir. 13.yy. sonunda Selçuklu devletinin dağılmasıyla Kastamonu ve Sinop yöresinde yıllarca Candaroğullarının beyliği¹⁸ hüküm sürmüştür, ancak 15.yy.'in ikinci yarısında beylik Osmanlı devletinin nüfuzu altına girmiştir. Nüshanın istinsah tarihi gözönünde tutulursa, eseri Osmanlı kitap sanatları içinde değerlendirmek gerekir.

16 Ş. Algaç, "Niğde'li Muhammed Bin Kutluğ'un 791 (1389) Tarihinde İstinsah Edip Tezhiptlediği Mesnevi", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi* 3, Erzurum, 2003, s.143-148.

17 Z. Tanındı, a.g.m., s.401.

18 İ. H. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, 1988, s.121-147.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Arberry, A.J., **The Koran Illuminated A Handlist of Korans in the Chester Beatty Library**, Dublin, 1967.

Gölpınarlı, A., **Mevlânâ Müzesi Müzelik Yazma Kitaplar Kataloğu**, Ankara, 2003, s.17-18.

İbn-i Bibi, **El-Evamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçukname) I-II** (Çeviren: Mürsel Öztürk), Ankara, 1996.

Karatay, F.E., **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu**, C.III, İstanbul, 1966.

Sümer, F., **Selçuklular Devrinde Doğu Anadolu'da Türk Beylikleri**, Ankara, 1990.

Uzunçarşılı, İ. H., **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara, 1988.

MAKALELER

Algaç, Ş., "Niğde'li Muhammed Bin Kutluğ'un 791 (1389) Tarihinde İstinsah Edip Tezhiplendiği Mesnevi", **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi 3**, Erzurum, 2003, s.143-148.

Bloch, E., "Inventaire et description des miniatures et manuscrits conservés à la Bibliothèque Nationale", **Revue des Bibliothèques**, Paris, 1985.

Çağman, F., "Sultan Mehmet II. Dönemine Ait Bir Minyatürlü Yazma: Külliyyat-ı Katibi", **Sanat Tarihi Yıllığı VI**, 1974-75, s.333-346.

Çetin, N. M., "Matnawi'nin Konya Kütüphanelerindeki Eski Yazmaları", **Şarkiyat Mecmuası IV**, İstanbul, 1961, s.98-117.

Tanırdı, Z., "1278 Tarihli En Eski Mesnevi'nin Tezhipleri", **T. İş Bankası Kültür ve Sanat 8**, Ankara, 1990, s.17-22.

Tanırdı, Z., "Tezhip Sanatı", **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara, 1993, s.398-406.

Ünver, A.S., "Selçuklular Zamanında Kütüphaneler Üzerine Yeni Örnekler ve Bazı Mülahazalar", **III. Türk Tarih Kongresi**, Ankara, 1948, s.642-646.